

TARİHİ KENTLERİN KORUNMASINDA KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KURULLARININ ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:EDİRNE ÖRNEĞİ

AN INVESTIGATION ABOUT THE EFFECT OF THE COMMITTEES OF CONSERVATION OF CULTURAL AND NATURAL RICHES ON CONSERVATION OF HISTORIC CITIES:EDİRNE EXAMPLE

Yrd.Doç.Dr.Aysun EYÜBOĞLU ERŞEN,
Kırklareli Üniversitesi Teknoloji Fakültesi Yapı Eğitimi Bölümü
Kırklareli /TÜRKİYE- e.mail:aysunee@gmail.com

ÖZET

Tarihi çevreler; fiziksel ve sosyal çevreleriyle bir bütün olarak kentlere "kimlik" kazandıran, korunması gerekli birçok kültür varlığından oluşmaktadır. Korumanın ölçüğü tek yapı ölçüğünden kenti koruma boyutuna doğru genişleme göstermiştir.

Günümüzde; önlem alınmadığında tarihi çevrelerde yaşanan bozulma süreçleri genellikle hızlı yaşanmakta, ancak ülkeden ülkeye değişen koruma yasaları ve koruma etkinliklerinin iyi yönetilmesiyle kontrol altına alınabilmektedir.

Ülkemizde taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasıyla ilgili olarak politika ve karar üreten iki ana birimden ilki Kültür Bakanlığı adına görev yapan ve tarihsel geçmişi 1950'li yıllara dayanan Koruma Yüksek Kurulu, ikincisi Yüksek Kurulu'na bağlı olarak çalışan yurt genelinde sayısı 30'u bulan Koruma Bölge Kurullarıdır. Bu çalışmada önemli anıt eserler ile "Kaleiçi kentsel sit" alanına ve köklü bir geçmişe sahip olan Edirne kenti; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Edirne Bölge Kurulunun 1976-2006 arasındaki dönemde aldığı kararlar sınıflandırılarak sayısal analizlerinin yapıldığı örnekleme alanı olarak seçilmiştir.

Kurul Kararlarına ait karar metinlerinin uzun süren ve ayrıntılı incelenmesi sonucunda 2617 adet kurul toplantısında alınan 4773 adet karara göre konular kendi içinde sekiz ayrı başlık altında ayrılandırılmış, 1'den 114'e kadar göre numaralandırılmıştır.

Sonuç olarak Edirne kent bütünü ile Kaleiçi sit alanında alınmış kurul kararlarının sayısal dağılımları tablolar üzerinde verilerek, çalışmada tarihi kentlerin korunmasında Koruma Bölge Kurullarının etkisi irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarihi kent, Kültür Bakanlığı, Edirne Bölge Koruma Kurulu kararları

ABSTRACT

Historical environments, which provide cities with "an identity" together with physical and social environments consist of many cultural riches that should be conserved. The measure of conservation which expands from a single construction measure into a dimension of conservation of the entire city.

Today the degradation processes of the historical environments occur quickly in general if any measures are not taken against these processes; but these processes can be taken under control by conservation laws that vary from a country to another country and by effective management of conservation activities.

In Turkey, one of the two main units which make policies and take decisions on conservation of immovable cultural and natural riches is The Exalted Committee of Conservation, that functions on behalf of the Ministry of Culture and that dates back to 1950s. The other unit is the Committees of Regional Conservation which function depending on the Exalted Committee. There are nearly 30 regional committees all around the country. Within this study Edirne city, which has important monumental creations, "the Kaleiçi urban protected area" and a rooted history has been chosen as the sampling area, where the decisions taken by the Edirne Regional Committee of Conservation of Cultural and Natural Riches within the period of 1976-2006 have been classified and numerically analysed.

After a long-lasting and detailed investigation of the decision texts concerning the Committee Decisions; the subjects have been distinguished under eight titles and have been numbered from 1 to 114 according to the 4773 numbers of decisions taken at 2617 committee meetings.

Consequently the effect of the Committees of Regional Conservation on conservation of historic cities has been examined by representing the numerical distributions of the committee decisions taken about the entire city of Edirne and the Kaleiçi protected area on tables.

Key Words: Historic city, Ministry of Culture, Decisions of the Committee of Edirne Regional Conservation.

1-GİRİŞ

"Koruma" sözlük tanımına göre; "Kentlerin belli kesimlerinde yer alan tarihsel ve mimari değeri yüksek yapılarla anıtların ve doğal güzelliklerin kentte bugün yaşayanlar gibi gelecek kuşaklarında yararlanması için her türlü yıkıcı, saldırgan ve zararlı eylemler karşısında güvence altına alınması" [1] biçiminde tanımlanmaktadır. 23.07.1983 tarihli, 2863 Sayılı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda ise "Koruma" kavramı; ".. taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür

varlıklarında ise muhafaza bakım onarım ve restorasyon işleridir” şeklinde yer almıştır [2].

Tarihi çevre korumanın amacı; tarihi yerleşmeyi yok olmaktan kurtarmak, kültür mirasını günümüz yaşamıyla bütünleştirmek, aynı zamanda geçmiş dönemlerin fiziksel dokusunu koruyarak sosyal, kültürel yaşantının da bir ölçüde korunmasını sağlamaktır.

5226 Sayılı ve 14.7.2004 Tarihli “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanuna” göre Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İle Koruma Bölge Kurullarının “Yurt içinde bulunan ve bu Kanun kapsamına giren korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek, Koruma bölge kurulları arasında gerekli koordinasyonu sağlamak ve uygulamada doğan genel sorunları değerlendirerek görüş vermek suretiyle Bakanlığa yardımcı olmak” görev ve yetkileriyle kurulduğu belirtilmiştir [3].

2-ÖRNEK ÇALIŞMA ALANI EDİRNE VE KALEİÇİ KENTSEL SİT ALANI

Edirne kenti; özgün ve görkemli mimari örneklerin verdiği, Osmanlı İmparatorluğunun en parlak döneminde 93 yıl başkentlik yapmış ve İstanbul’un başkent olmasından sonra hemen önemini yitirmeyen önemli bir anıt kent niteliğindedir. Bazı kaynaklarda yaratılan örnek eserler açısından Edirne’nin Bursa ve İstanbul’un karışımı niteliğinde olduğu, eşine az rastlanan anıtsal yoğunluğun 500 m çapındaki bir daire içinde yer aldığı belirtilmiştir [4]. Kuruluş tarihi MS. 123-124’lere uzanan ve 19. yüzyıl sonrasındaki fiziksel dokusunu merkez ve yakın çevresinde kısmen koruyabilen Edirne’de kent merkezinde bulunan ve ilk planlı yerleşim alanı Kaleiçi bölgesi; birbirini dik kesen sokak yapısıyla “ızgara plan” özelliğini taşımaktadır.

Dikdörtgen bir alanda kurulan ve Roma İmparatoru Hadrianus’un yaptırdığı bir kale durumundaki Kaleiçi’nde, geçirdiği yangınlar dolayısıyla yeniden yapılandırılmış olmakla birlikte, mevcut dokusunu kısmen koruduğundan 10.4.1976 tarihinde Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) tarafından sit sınırları belirlenerek koruma kararı alınmıştır. Edirne’de Kaleiçi dışındaki yerleşmeler, İslam kentinde mülkiyete bağlı yol dokusu-dolambaçlı dar sokak ve çıkmazlar- ile organik dokuda gelişmiştir [5].

GEEAYK, 11.6.1977 tarihinde 9884 sayılı kararla Kaleiçi imar planının kültür değerlerinin korunması ve bu değerlerin yakınına inşa edilecek yapıların ölçü ve mimarileri açısından yeterli olmadığına karar vermiş, planın bu kesimini yürürlükten kaldırmıştır. 1979 yılında Edirne’de GEEAYK Koruma İmar Planını görüşmek üzere toplanmış, Kentsel sit sınırları yeniden gözden geçirilmiş, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun (KTVKYK) 4.10.1985 tarih ve 1447 sayılı kararı ile yeniden değiştirilmiş ve daraltılmıştır [6].

Edirne Bölge Koruma Kurulu 1988 yılında faaliyete geçmiş ve Kurul kararları uygulanmaya başlanmıştır. 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca “Edirne Kentsel Sit Alanını Koruma İmar Planı” hazırlanmış, imar yönetmeliğinin bazı maddelerinde değişiklik yapılarak yeniden düzenlenmiş ve 24.10.1991 tarih ve 986 sayılı Yüksek Kurul kararıyla

“Edirne Kentsel Sit Alanı Koruma İmar Planı” ve 1991 yılında da Ek İmar Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir [7].

Kaleiçi bölgesinin tamamında 2006 yılında yapılan uygulama imar planı ve 1/5000 Nazım İmar Planı çalışmasına göre Edirne Sit Alanı ve Etkilenme bölgesinde tescilli 88 anıt eser, 25 resmi bina ve 365 sivil mimarlık örneği bulunmaktadır [8]. 2009 yılında onaylanan koruma amaçlı imar planı halen yürürlüktedir.

3- ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE EDİRNE KORUMA BÖLGE KURULU TARAFINDAN ALINMIŞ KARARLARIN KODLANDIRILMASI

Araştırma; tarihi Edirne kentinin belediye sınırları içinde kent merkezi ve Kaleiçi kentsel sit alanında; Edirne Koruma Bölge Kurulu tarafından ilk kararın alındığı tarih olan 1976 yılı ile 2006 yılları arasındaki dönemi kapsamaktadır. Başlıca veri kaynağı; 1951 yılında GEEAYK döneminden beri kurulun karar verme sürecindeki ana işlemleri tanımlayan yönergeler yardımıyla, bazen de yazılı olmayan bir metin standardı ile başvuru yapılan konuların görüşülmesi sonucunda hazırlanan metinlerdir.

1976-2006 döneminde toplam olarak altı yıl için hiçbir karar metnine rastlanmamıştır. 1979, 1980, 1981, 1982, 1983 ve 1986 yıllarında Edirne kent bütününde alınmış bir karar kaydı bulunmadığından; karar metinlerindeki veriler toplam 2617 adet kurul toplantısında alınan 4773 adet karara göre ayrıntılı işlenerek elde edilmiştir. Karar metinlerinin işleme aşamasında alınmış kararlar başvuru konularına göre; “sit alanı, tespit ve tescile ilişkin, planlamaya ilişkin, yapılamaya ilişkin, altyapıya ilişkin, kurumlararası yazışma, kurul gündemi ve uygulamaları ile diğer kararlar” olmak üzere sekiz ayrı başlık altında ayrılandırılmıştır. Sekiz ana başlık ise (K) ile belirtilen ve 1’den 114’e kadar konu bütünlüğüne göre numaralandırılarak alt başlıklara ayrılmış ve sayısal analizleri yapılmıştır.

Buna göre kurul kararları;

1-SİT ALANI KARARLARI

- 1.1- Kentsel Sit Alanı İlanı ve Tescili (K1)
- 1.2- Doğal Sit Alanı İlanı ve Tescili (K2)
- 1.3- Arkeolojik Sit Alanı İlanı ve Tescili (K3)
- 1.4- Tarihi Sit Alanı İlanı ve Tescili (K4)

2-TESPİT VE TESCİLLE İLGİLİ KARARLAR

- 2.1- Tescil Kararı ve / Tescil Fişinin Hazırlanması (K5)
- 2.2- Tescil Kaydının / Tescil Şerhinin Kaldırılması (K6)
- 2.3-Tescilli Yapının Koruma Grubunun Belirlenmesi (K7)
- 2.4- Anıt Ağaç Tescili (K8)

3- PLANLAMA İLE İLGİLİ KARARLAR

- 3.1. Çevre Düzenleme Projesi Onayları (K9)
- 3.2. İmar Planı Tadilatlarına İlişkin Kararlar (K10)
- 3.3. İmar Planı Uygulamalarına İlişkin Kararlar (K11)
- 3.4. Koruma Amaçlı İmar Planına İlişkin Kararlar (K12)
- 3.5. Peyzaj Düzenleme Projesine İlişkin Kararlar (K13)
- 3.6. Orman/Ağaçlandırma Planına İlişkin Kararlar (K14)
- 3.7. Kurul Tarafından İstenen Uygulamalar (K15)

4- YAPILANMAYLA İLGİLİ KARARLAR

Yapılanmaya ilişkin kararların "Tescilsiz Mevcut Yapılarla İlgili", "Tescilli Yapılarla İlgili" ve "Yeni Yapılanmayla İlgili" Kararlar olmak üzere üç başlık altında analizi yapılmıştır.

4.1. Tescilsiz Mevcut Yapılarla İlgili Kararlar

- 4.1.1. Parsel / Ada Düzenleme Kararları
  - 4.1.1.1. Tevhide İlişkin Kararlar (K16)
  - 4.1.1.2. İfraz İlişkin Kararlar (K17)
  - 4.1.1.3. Ada Bazında Çalışma Yapılmasına İlişkin Kararlar (K18)
- 4.1.2. Projelendirme Gereği Olmayan/Projelendirme Öncesi Alınan Kararlar
  - 4.1.2.1. Uygulama Öncesi Araştırma Yapma/ Bilgi Toplanmasına İlişkin Kararlar (K19)
  - 4.1.2.2. Mail-i İnhidam/ Yıkım Kararları (K20)
  - 4.1.2.3. Kat Artışı Talebine İlişkin Kararlar (K21)
  - 4.1.2.4. İşlev Değişikliği Talebine İlişkin Kararlar (K22)
  - 4.1.2.5. Yapının Koruma Yasası Kapsamında Bulunmadığına İlişkin Kararlar (K23)
- 4.1.3. Plan ve Projelendirmeye İlişkin Kararlar (K24)
  - 4.1.3.1. Tadilat Projesine İlişkin Kararlar İlişkin Kararlar (K25)
  - 4.1.3.2. Mevcut Yapıya Ek Yapılmasına İlişkin Kararlar (K26)
  - 4.1.3.3. Yapının Projelendirilmesine İlişkin Kararlar (K27)
  - 4.1.3.4. Kurul Tarafından İstenen Uygulamalar (K28)
- 4.1.4. Uygulama Sürecine İlişkin Kararlar (K29)
  - 4.1.4.1. Kullanma İzni Verilmesine İlişkin Kararlar (K30)
  - 4.1.4.2. İzinsiz Uygulamanın Belirlenmesi İlişkin Kararlar (K31)
  - 4.1.4.3. Uygulamanın Projeye Uygunluğuna İlişkin Kararlar (K32)
  - 4.1.4.4. Kurul Tarafından İstenen Uygulamalar (K33)

4.2. Tescilli Yapılarla İlgili Kararlar

- 4.2.1. Parsel / Ada Düzenleme Kararları
  - 4.2.1.1. Tevhide İlişkin Kararlar (K32)
  - 4.2.1.2. İfraz İlişkin Kararlar (K33)
- 4.2.2. Projelendirme Gereği Olmayan /Projelendirme Öncesi Alınan Kararlar
  - 4.2.2.1. Uygulama Öncesi Araştırma Yapma/ Bilgi Toplanmasına İlişkin Kararlar (K34)
  - 4.2.2.2. Bakıma/ Basit Onarıma İlişkin Kararlar (K35)
  - 4.2.2.3. Mail-i İnhidam/ Yıkım Kararları (K36)
  - 4.2.2.4. Kat artışı Talebine İlişkin Kararlar (K37)
  - 4.2.2.5. İşlev Değişikliği Talebine İlişkin Kararlar (K38)
  - 4.2.2.6. Esaslı Onarım Talebine İlişkin Kararlar (K39)
  - 4.2.2.7. Tesisata ilişkin Kararlar (K40)
  - 4.2.2.8. Yapının Taşınma Talebine İlişkin Kararlar (K41)
- 4.2.3. Plan ve Projelendirmeye İlişkin Kararlar

- 4.2.3.1. Tadilat Projesine İlişkin Kararlar (K42)
- 4.2.3.2. Yapının Rölöve Çizimine İlişkin Kararlar (K43)
- 4.2.3.3. Yapının Restitüsyon Projesine İlişkin Kararlar (K44)
- 4.2.3.4. Yapının Restorasyon Projesine İlişkin Kararlar (K45)
- 4.2.3.5. Uzman Raporu/ Teknik Raporun Hazırlanmasına İlişkin Kararlar (K46)
- 4.2.3.6. Yapının Detay Projelendirmesine İlişkin Kararlar (K47)
- 4.2.3.7. Yapının Avlu/ Bahçe Düzenlemesine İlişkin Kararlar (K48)
- 4.2.3.8. Yıkılan Tescilli Yapının Aslına Uygun Yeniden Yapılabileceğine İlişkin Kararlar (K49)
- 4.2.3.9. Projelendirmeye İlişkin Kurul Tarafından İstenen Uygulamalar (K50)
- 4.2.4. Uygulama Sürecine İlişkin Kararlar
  - 4.2.4.1. Esaslı Onarım Uygulamalarına İlişkin Kararlar (K51)
  - 4.2.4.2. Uygulamanın Müze/ Belediye/ Koruma Kurulu Denetiminde Yapılması (K52)
  - 4.2.4.3. Kurul İzni Olmadan Yapılan Uygulamaya İlişkin Kararlar (K53)
  - 4.2.4.4. Uygulamanın Durdurulmasına İlişkin Kararlar (K54)
  - 4.2.4.5. Kullanma İzni Verilmesine İlişkin Kararlar (K55)
  - 4.2.4.6. Uygulamanın Projeye Uygunluğuna İlişkin Kararlar (K56)
  - 4.2.4.7. Kurul Tarafından İstenen Uygulamalar (K57)

4.3. Yeni Yapılanmayla İlgili Kararlar

- 4.3.1. Parsel / Ada Düzenleme Kararları
  - 4.3.1.1. Tevhide İlişkin Kararlar (K58)
  - 4.3.1.2. İfraz İlişkin Kararlar (K59)
  - 4.3.1.3. Ada Bazında Çalışma Yapılmasına İlişkin Kararlar (K60)
- 4.3.2. Projelendirme Gereği Olmayan /Projelendirme Öncesi Alınan Kararlar
  - 4.3.2.1. Uygulama Öncesi Araştırma Yapma/ Bilgi Toplanmasına İlişkin Kararlar (K61)
  - 4.3.2.2. İnşaat İçin "Ön İzin" lere İlişkin Kararları (K62)
  - 4.3.2.3. Yapının Zemin Etüdünün Hazırlanmasına İlişkin Kararlar (K63)
- 4.3.3. Plan ve Projelendirmeye İlişkin Kararlar (K64)
  - 4.3.3.1. Yapının Projelendirilmesine İlişkin Kararlar (K64)
  - 4.3.3.2. Yeni Yapının Bitişik Yapılara Uyum Sağlanmasına İlişkin Kararlar (K65)
  - 4.3.3.3. Tadilat Projesine İlişkin Kararlar (K66)
- 4.3.4. Uygulama Sürecine İlişkin Kararlar
  - 4.3.4.1. Uygulamanın Müze/ Belediye Denetiminde Yapılması (K67)
  - 4.3.4.2. Kaçak Yapı ve Eklerin Kaldırılması (K68)
  - 4.3.4.3. İzinsiz Uygulamanın Belirlenmesi (K69)

- 4.3.4.4. Uygulamanın Durdurulmasına İlişkin Kararlar (K70)
4.3.4.5. Kullanma İzni Verilmesine İlişkin Kararlar (K71)
4.3.4.6. Kurul Tarafından İstenen Uygulamalar (K72)

5- ALTYAPI İLE İLGİLİ KARARLAR

- 5.1. Araç/ Yaya Yol Onarımlarına İlişkin Kararlar (K73)
5.2. Elektrik Tesisatı Yapımına İlişkin Kararlar (K74)
5.3. Su Kanalıyla İlgili Kararlar (K75)
5.4. Otopark Yapımına İlişkin Kararlar (K76)
5.5. Otobüs Durak Yerine İlişkin Kararlar (K77)
5.6. Telefon Tesisatı Yapımına İlişkin Kararlar (K78)
5.7. Kanalizasyon Hattının Yapılmasına İlişkin Kararlar (K79)
5.8. İlgili Yolun Trafiğe Kapatılmasına İlişkin Kararlar (K80)
5.9. İzinsiz Uygulamanın Belirlenmesi (K81)
5.10. Uygulamanın Müze Denetiminde Yapılması (K82)
5.11. Kurul Tarafından İstenen Uygulamalar (K83)

6- KURUMLARARASI YAZIŞMA KARARLARI

- 6.1. Kamu Kurumlarından Görüş İstenmesi/ Yazışmalar (K84)
6.2. Kamu Kurumlarından Uygulama Yapılması İstemine İlişkin Kararlar (K85)
6.3. Kurul Tarafından İstenen Uygulamalar (K86)

7- KURUL GÜNDEMİ VE UYGULAMALARI

- 7.1. Maddi Hataların Düzeltilmesine İlişkin Kararlar (K87)
7.2. Alanda İnceleme Yapılmasına İlişkin Kararlar (K88)
7.3. Koruma Amaçlı İmar Planının Onayından Sonra Değerlendirilecek Kararlar (K89)
7.4. Kurul Tarafından İstenen Uygulamalar (K90)

8- DİĞER KARARLAR

- 8.1. Yapılacak İşlemin Bulunmadığı Durum (K91)
8.2. Kamulaştırmaya İlişkin Kararlar (K92)
8.3. Parsel Satışına İlişkin Kararlar (K93)
8.4. Taşınmazın Takas İşlemlerine İlişkin Kararlar (K94)
8.5. Ağaç Kesimi/ Dikimi/ İslahı ile İlgili Kararlar (K95)
8.6. Yaptırılan Heykelin Yerleştirilmesine İlişkin Kararlar (K96)
8.7. Tabela/ Reklam/ İlan Panosu Yerleştirilmesine İlişkin Kararlar (K97)
8.8. Kum/Çakıl Çıkarılmasına İlişkin Kararlar (K98)
8.9. İzinsiz Uygulamanın Belirlenmesi (K99)
8.10. Yasal Soruşturma Başlatılması (K100)
8.11. Kurulun İlgili Konuda Önceden Verdiği Kararın Geçerli Olması (K101)
8.12. Sondaj / Araştırma Kazısı Yapılmasına İlişkin Kararlar (K102)
8.13. Uygulama Hakkında Kurula Bilgi Verilmesine İlişkin Kararlar (K103)
8.14. Kurul Tarafından İstenen Uygulamalar (K104) [9].

4- EDİRNE KENT BÜTÜNÜ İLE KALEİÇİ SİT ALANINDA ALINMIŞ KURUL KARARLARININ SAYISAL ANALİZLERİ

Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 1976-2006 döneminde almış olduğu kararların sayısal analizleri yapılmış ve Edirne kent bütünü ile Kaleiçi sit alanı içinde alınmış kararlar karşılaştırılmıştır. Buna göre toplam 4773 adet karar içinde en fazla karar alınan konunun 3603 adet kararla “yapılanmaya ilişkin” olduğu belirlenmiştir. Bir başka deyişle Edirne kent bütününde alınan kararların %75,49’u yapılanmaya ilişkin kararlardır (Tablo 1). Kaleiçi kentsel sit alanında da durum kent bütününe benzerlik göstermekte, alınan kararların %80,61’i yapılanmaya ilişkin olup, toplam 1217 adet Kaleiçi sit alanı kararları içinde 981 adedi yapılanmaya ilişkindir (Tablo 1) [10].

Çalışmanın örnekleme alanı Kaleiçi sit alanında ilk kararın alındığı yıl olan 1984 ile 2006 yılları arasındaki dönemde, Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınmış 1217 adet karar içinde doku bozulmalarına yol açabilecek kararlar sekiz başlık altında ayrılarak sayısal analizleri yapılmıştır.

1-Mail-i İnhidam/ Yıkım Kararları

- Tescilsiz, mevcut yapı parselleri (K20)
- Tescilli yapı parselleri (K36)

2- İşlev Değişikliği Talebine İlişkin Kararlar

- Tescilsiz, mevcut yapı parselleri (K22)
- Tescilli yapı parselleri (K38)

3- Kat Artışı Talebine İlişkin Kararlar

- Tescilsiz, mevcut yapı parselleri (K21)

4- İnşaat İçin “Ön İzin” İlere İlişkin Kararlar

- Yeni yapı parselleri (K62)

5- Ada Bazında Çalışma Yapılmasına İlişkin Kararlar

- Tescilsiz, mevcut yapı parselleri (K18)

6- İmar Planı Tadilatlarına İlişkin Kararlar (K10)

7- İfraz İlişkin Kararlar

- Tescilsiz, mevcut yapı parselleri (K17)
- Tescilli yapı parselleri (K33)
- Yeni yapı parselleri (K59)

8- Tevhide İlişkin Kararlar

- Tescilsiz, mevcut yapı parselleri (K16)
- Tescilli yapı parselleri (K32)
- Yeni yapı parselleri (K58) [11].

Bu ayrıma göre Kaleiçi kentsel sit alanına ilişkin alınmış toplam 1217 adet karar içinde 122 adedinin sit alanı yerleşiminin bozulmasına yol açabilecek türden kararlar olduğu belirlenmiştir. Bir başka deyişle Kaleiçi bölgesinde alınmış toplam 1217 adet kararın %10,02’si bozulmalara yol açabilecek türden kararlardır. Bozulmalara yol açabilecek kararlar içinde ilk sırada 25 adet karar ile “kat artışı talebine ilişkin” kararlar gelmektedir. Kaleiçi’nde doku bozulmalarına yol açabilecek 122 adet kararın %20,49’u kat artışı talebine ilişkindir (Tablo 2) [12].

Kaleiçi kentsel sit alanında bozulmalara yol açabilecek kararlar sıralamasında ikinci sırada 21 adet karar ile "tevhide ilişkin" kararlar, üçüncü sırada 20 adet karar ile "imar planı tadilatlarına ilişkin" kararlar gelmektedir (Tablo 2).

5- DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Edirne kent bütününde Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun aldığı 4773 kararın sekiz karar grubuna ayrılarak yapılan sayısal değerlendirmesinde ilk sırada "Yapılanma Kararları", ikinci sırada "Diğer Kararlar" ve üçüncü sırada "Planlama ile İlgili Kararlar" yer almaktadır. Yapılanma kararları içinde yer alan "Yeni Yapılara" ilişkin kararlar Edirne kent bütününde 1475 adet kararla sayısal çoğunluktadır. Kaleiçi kentsel sit alanında da ilk sırada "Yapılanma Kararlarının", ikinci sırada "Diğer Kararların" ve üçüncü sırada "Planlama ile İlgili Kararlar" ile "Tespit ve Tescile İlişkin" kararların yer aldığı görülmektedir. Yapılanma kararları içinde yer alan "Yeni Yapılara" ilişkin kararlar Edirne kent bütününde olduğu gibi Kaleiçi sit alanında da 474 adet kararla sayısal çoğunluktadır (Tablo 1) [13].

Yapılan çalışmada Edirne kent bütününü ile Kaleiçi sit alanında alınan kararların tescilli ya da tescilsiz yapı parseline ait olma durumu da sayısal olarak değerlendirilmiştir. Buna göre; Edirne kent bütününde alınan 4773 kararın %34,47'si tescilli yapı parseline ilişkin, %65,53'ü ise tescilsiz yapı parseline ilişkin olarak alınmıştır. Alınan kararların 1976-2006 döneminde tescilsiz yapı parsellerinde yoğunluk kazandığı belirlenmiştir. Aynı değerlendirmeye göre; Kaleiçi sit alanında 1217 karar içinde tescilli yapı parsellerine ilişkin kararların oranı %26,79 olup, tescilsiz yapı parseline ilişkin olarak alınan kararların oranı ise %73,21'dir [14].

Sonuç olarak;

Edirne kent bütününü ile Kaleiçi sit alanında 1976-2006 döneminde genel olarak "karar türlerine", "Yıllara göre" ayrı ayrı ve Kaleiçi sit alanında doku bozulmalarına yol açabilecek karar türleri açısından farklı analizler ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bu veriler ışığında birkaç konu önem kazanmaktadır.

İlki; Edirne Koruma Bölge Kurulunun çalışmalarına başladığı yıl olan 1988 yılının aynı zamanda yapılaşmaya ilişkin kararların başlangıç tarihi olduğu ve 1990'lı yıllardan sonra da "Planlamaya ilişkin", "Restorasyon uygulamalarına ilişkin" ve "Yeni yapının projelendirilmesine ilişkin" kararların yoğunlaştığı görülmektedir [15].

İkinci önemli konu; Edirne kent bütününü ile Kaleiçi sit alanındaki kararların ilk üç sıralamasının sayısal dağılımının birbiriyle paralellik göstermesidir. Buna göre doku bozulmalarına yol açabilecek kararlardan yeni yapılara ilişkin kararlar hem Edirne kent bütününde, hem de Kaleiçi sit alanında ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada yer alan diğer kararlar korumada "nötr" etki yapan karar türüdür. Üçüncü sırada yer alan "Planlama Kararları" ise korumayı destekleyen karar türüdür. Bir başka deyişle korumayı destekleyen karar türleri Edirne kent bütününde alınan 4773 karar içinde ve örnekleme alanı Kaleiçi sit alanında 1217 karar içinde aynı biçimde üçüncü sırada yer almaktadır. Doku bozulmalarına yol açabilen kararlar ise

hem Edirne kent bütününde hem de Kaleiçi sit alanında ilk sırada yer almaktadır.

Üçüncü önemli konu; Edirne kent bütününde ilk sırada yer alan "Yeni Yapılar"a ilişkin yapılanma kararları içinde %40,07 oranla ile en fazla sayıda alınan kararın "Yapının Projelendirilmesine İlişkin (K64)" kararlar olmasıdır. Aynı şekilde Kaleiçi sit alanında da ilk sırada yer alan "Yeni Yapılar"a ilişkin yapılanma kararları içinde %39,87 oranla ile en fazla sayıda alınan kararlar "Projelendirmeye İlişkin Kurul Tarafından İstenen Uygulama (K50)" kararlarıdır.

Dördüncü konu; Edirne kent bütününde "Tescilli Yapılar"a ilişkin yapılanma kararları içinde %25,35 oranla en fazla sayıda alınan karar "Projelendirmeye İlişkin Kurul Tarafından İstenen Uygulama (K50)" kararlarıdır. Kaleiçi sit alanında ise "Tescilli yapılar"a ilişkin yapılanma kararları içinde %24,23 oranla en fazla alınan karar "Projelendirmeye İlişkin Kurul Tarafından İstenen Uygulama (K50)" kararlarıdır.

Araştırmanın sonucunda Edirne kent bütününde "Yapılanma Kararları"nın ilk sırada yer aldığı belirlenmiştir. Edirne kent bütününde ve Kaleiçi sit alanında alınan kararların bütünü göz önüne alındığında; "Yapılanma Kararlarının" ilk sırada yer alması tarihsel kentlerin korunmasında istenmeyen sonuçlardan olmakla birlikte, yapılanma kararlarının alt başlıkları incelendiğinde; yapıların projelendirilmesine ilişkin kararların ilk sırada yer alması da olumlu bir sonuç olarak nitelendirilebilir.

Dolayısıyla araştırma; sonuç olarak tarihi kentlerin korunmasında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarının varlığının kaçınılmazlığını ve tarihi kentlerin korunmasındaki olumlu etkisini ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- [1]. Keleş, R., Türkiye'de Kent Yönetimi, Türk Sosyal Bilimler Derneği, Ankara, (1998).
- [2]. Kültür Bakanlığı, www.kulturturizm.gov.tr, (2008).
- [3]. Kültür Bakanlığı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Ankara, (1999).
- [4]. Sarıcaoğlu, M. E., "Mali Tarih Açısından Osmanlı Devletinde Merkez- Taşra İlişkileri", T.C. Kültür Bakanlığı 2626, Can Matbaası, Ankara, (2001).
- [5]. Sazak, Ş., "Tarihi Kent Merkezlerinde Planlama-Düzenleme Sorunları ve Bütünleştirilmiş Bir Plan Önerisi, Edirne Örneği", Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir Bölge Planlama Bölümü, VII. Kentsel Koruma-Yenileme ve Uygulama Sempozyumu, Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, (1999).
- [6]. Uzel, A., "Tarihi kentlerin Korunmasında Yeni Yasal Düzenlemelere Göre Yerel Yönetimlerin Olanakları", Türkiye 11.Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, Trakya Üniversitesi, Edirne, ss.96-98, (1987).
- [7]. Akansel, S., "Edirne-Kaleiçi", Mimar Sinan ve Tarihsel Kimlik 1. Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu, Trakya Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Edirne, s.11, (2005).

[8]. Vatandaş ve Çelebi, "Edirne Sit Alanı ve Etkilenme Bölgesi 1/5000 Nazım İmar Planı ve 1/1000 Uygulama İmar Planı Çalışması", 2. Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu, Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Edirne, Türkiye, (2006).

[9]. Eyüboğlu Erşen, A., "Tarihi Kentlerin Korunmasında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Kararlarının Edirne Kenti Örneğinde Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Edirne, Türkiye, (2009). (Danışman: Ş.Sazak).

[10]. Eyüboğlu Erşen, a.g.e.

[11]. Eyüboğlu Erşen, a.g.e.

[12]. Eyüboğlu Erşen, a.g.e.

[13]. Eyüboğlu Erşen, a.g.e.

[14]. Eyüboğlu Erşen, a.g.e.

[15]. Eyüboğlu Erşen, a.g.e

Tablo 1. Edirne Kent Bütünü İle Kaleiçi Sit Alanında Alınmış Kurul Kararlarının Sayısal Dağılımları

KARARLAR VE KODLARI	Edirne Toplam Karar	Edirne için Oran%	Kaleiçi Toplam Karar	Kaleiçi için Oran%
1- SİT ALANI KARARLARI	9	0,19	2	0,19
2-TESPİT VE TESCİLLE İLGİLİ KARARLAR	174	3,64	51	4,19
3- PLANLAMA İLE İLGİLİ KARARLAR	236	4,94	51	4,19
4- YAPILANMAYLA İLGİLİ KARARLAR	3603	75,49	981	80,61
4.1- Tescilsiz Mevcut Yapılarla İlgili Kararlar	696	19,32	181	18,45
4.2.- Tescilli Yapılarla İlgili Kararlar	1432	39,74	326	33,23
4.3.- Yeni Yapılanmayla İlgili Kararlar	1475	40,94	474	48,32
5- ALTYAPI İLE İLGİLİ KARARLAR	74	1,55	3	0,25
6- KURUMLARARASI YAZIŞMA KARARLARI	165	3,46	29	2,38
7- KURUL GÜNDEMİ VE UYGULAMALARI	208	4,36	41	3,37
8- DİĞER KARARLAR	304	6,37	59	4,85
EDİRNE BÜTÜNÜNDE ALINAN KARAR SAYISI	4773	100	1217	100

Tablo 2. Kaleiçinde 1984-2006 Döneminde Bozulmalara Yol Açabilecek Kararların Sayısal Dağılımı

KALEİÇİNDE 1976-2006 DÖNEMİNDE ALINAN BOZULMALARA YOL AÇABİLECEK KARARLARIN SAYISAL DAĞILIMI		
Karar Adı ve Kodlar	Kaleiçinde Karar Toplamı	Kaleiçi Kararları Arasındaki Oran
Mail-i İnhidam/ Yıkım Kararları (K20) (K36)	19	15,57
İşlev Değişikliği Talebine İlişkin Kararlar (K22) (K38)	5	4,10
Kat Artışı Talebine İlişkin Kararlar (K21)	25	20,49
İnşaat İçin "Ön İzin"lere İlişkin Kararlar (K62)	15	12,29
Ada Bazında Çalışma Yapılmasına İlişkin Kararlar (K18)	8	6,56
İmar Planı Tadilatlarına İlişkin Kararlar (K10)	20	16,39
İfraz İlişkin Kararlar (K17) (K33) (K59)	9	7,38
Tevhide İlişkin Kararlar (K16) (K32) (K58)	21	17,21
KALEİÇİNDE BOZULMALARA YOL AÇABİLECEK KARAR SAYISI	122	10,02
KALEİÇİNDE ALINAN TOPLAM KARAR SAYISI	1217	100